प्रवृत्तौपारतंत्र्यमुक्त्वासंयोगवियोगयोरप्याह यथेति क्रीडोपस्कराणांक्रीडासाधनानाम्॥४१॥ईश्वराधीनत्वान्नशोकःकार्यइत्युक्तम् लोकतत्वेच विचार्यमाणेनिर्विषयोयंशोकइत्याह यद्यदिलोकंजनंध्रुवंजीवरूपेण अध्रुवंदेहरूपेण नचेति नध्रुवंनाप्यध्रुवंशुद्धब्रह्मरूपेणअनिर्वचनीयत्वेनवा उभयंवाचिज्जडांशतःसर्वथाचतुर्ष्वपिपक्षेषुतेपित्रादयोनशोच्याः स्नेहादन्यत्र स्नेहएवकेवलंशोकहेतुः सचाज्ञानमूलइत्यर्थः॥४२॥तस्मान्मांवि नाकथंतेवर्त्तेरन्निति मनसावैक्लव्यंचव्याकुलतांत्यज ॥ ४३ ॥ तत्रत्वद्देहतस्तेषांवृत्तिरेवतावन्नास्तीत्याह कालोगुणक्षोभकः कर्मजन्मनिमित्तम् गुणाउपादानम् तदधीनःपांचभौतिकःजडःतद्विभागेनाशवांश्च सर्पग्रस्तःअजगरगिलितोयथान्यंनरक्षतितद्वत् ॥ ४४ ॥ ईश्वरेणविहितावृत्ति

यथाक्रीडोपस्कराणांसंयोगविगमाविह ॥ इच्छयाक्रीडितुःस्यातांतथैवेशेच्छयानृणाम्॥४१॥यन्मन्यसेध्रु वंलोकमध्रुवंवानचोभयम्॥ सर्वथानहिशोच्यास्तेस्नेहादन्यत्रमोहजात्॥४२॥ तस्माज्जह्यंगवैक्लव्यमज्ञान कृतमात्मनः॥कथंत्वनाथाःकृपणावर्त्तेरन्वनमाश्रिताः॥४३॥कालकर्मगुणाधीनोदेहोऽयंपांचभौतिकः॥कथ मन्यांस्तुगोपायेत्सर्पग्रस्तोयथापरम्॥४४॥अहस्तानिसहस्तानामपदानिचतुष्पदाम्॥फल्गूनितत्रमहतांजी वोजीवस्यजीवनम् ॥४५॥ तदिदंभगवान्राजन्नेकआत्मात्मनांस्वदृक्॥ अंतरोऽनंतरोभातिपश्यतंमाययो रुधा॥४६॥सोऽयमद्यमहाराजभगवान्भूतभावनः॥कालरूपोऽवतीर्णोऽस्यामभवायसुरद्विषाम्॥४७॥नि ष्पादितंदेवकृत्यमवशेषंप्रतीक्षते॥ तावद्यूयमवेक्षध्वंभवेद्यावदिहेश्वरः॥४८॥

श्वसर्वतःसुलभैवेत्याह अहस्तानि पश्वादीनि अपदानितृणादीनि तत्रतेष्वहस्तादिष्वपिफल्गूनिअल्पानि एवंजीवःसर्वोऽपिजीवस्यसर्वस्यजीवनंजीविका एतेनैवसर्वतोमृत्युग्रा सत्वंचोक्तम्॥४५॥ मोहनिवृत्त्यर्थंद्वैतस्यावस्तुत्वमाह तदिदमहस्तसहस्तादिरूपंजगत् स्वदृक्भगवानेव नततःपृथक् सचैकएवनतुनाना ननुस जातीयविजातीयभेदेप्रत्यक्षेकुतएतत्तत्राह आत्मनांभोक्तॄणामात्मास्वरूपम् अतोनसजातीयभेदः अंतरोऽनंतरश्च अंतर्बहिश्चभोक्तृभोग्यरूपश्च भाति अतोनवाविजातीयभेदोऽपि एकःकथंतथाप्रतीयतेअतआह माययाबहुधातंपश्येति ॥ ४६॥ क्वासावस्तीदृशोमहामायावी द्वारकायामि त्याह सोऽयमिति अस्यांभूम्याम् अभवायनाशाय ॥ ४७ ॥ तर्हिश्रीकृष्णोऽत्रास्तीत्यत्रैवास्थांमाकृथाइत्याह तच्चदेवानांकार्यंतेननिष्पादितम् केवलमवशेषंप्रतीक्षतेयदुकुलक्षयमिति हृदिस्थम् ततोनिजंधामयास्यति ततोयूयमपिगच्छतेत्यर्थः तच्चभूतमपिविदुरवदेवनावर्णयत् ॥ ४८॥